

Республика илмий-амалий конференцияси

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKACI
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ

АБДУЛЛА КОДИРИЙ НОМИДАГИ
ЖИЗЗАХ ДАВЛАТ ПЕДАГОГИКА
ИНСТИТУТИ

УМУМФИЛОЛОГИК
ТАДҚИҚОТЛАР:
МУАММО ВА ЕЧИМЛАР

2015 йил 16 июнь

Атоқли тилшунос олим,
профессор Бозорбой Ўринбоев
таваллудининг 80 йиллигига
бағишланган

“Илм ва таълим фидойиси”
мавзусидаги илмий-
амалий конференция
материаллари

Жиззах-2015

BARKAMOL AVLOD TARBIYASIDAGI MILLIY MUSIQA MEROSIMIZNING AHAMIYATI

N.Hasanova, A.Jumayev
JDPI

Respublikamiz ijtimoiy hayotining barcha sohalarda amalga oshirilayotgan demokratik islohotlar jamiyatimizni iqtisodiy, siyosiy, madaniy va ma'rifiy jihatdan jahonning eng rivojlangan mamlakatlari qatoridan o'rin olishiga mustahkam zamin yaratmoqda. Mana shunday o'zgarishlar barcha jabhalarda bo'lgani singari ta'lim – tarbiya tizimida ham izchillik bilan amalga oshirilmoqdaki, bu ta'limni milliy asoslarda shakllantirish va takomillashtirishda o'z samaralarini berayotganligi quvonarli holdir.

Mustaqillikning dastlabki yillaridan ta'lim - tarbiya ishlarini milliy asoslarga tayangan holda shakllantirishning o'ziga xos tamoyillari, mazmuni belgilab berildi. Shunga ko'ra asosiy e'tibor milliy qadriyatlarimizni tiklash, o'sib kelayotgan yosh avlodlar tarbiyasida bundan keng foydalanishga qaratildi.

Har bir jamiyatning o'z madaniyati va ma'naviy omillari mavjud bo'lgani singari, halqimizning milliy qadriyatlari yangi jamiyatni barpo etishda eng asosiy omillar hisoblanadi. Shu jihatdan halqimizning o'tmishi, ma'naviy merosini o'rganish, milliy mafkurani anglash, jismoniy va ma'naviy yetuk yangi avlodni tarbiyalash, ularda vatanparvarlik, milliy qadriyatimizni, an'analarimizni sevish va qadrlash tuyg'usini kamol toptirish bugungi kundagi eng dolzarb vazifalardir. Zero, Ona – vatanni sevish, uni ardoqlash, milliy qadriyatlarni hurmat qilish tuyg'usi bu insoniyat tarixi kabi qadimiy muqaddas tuyg'udir. Uning g'oyaviy, ba'diiy estetik ifodasi xalqimizning milliy musiqiy an'analarida, xususan, xalq qo'shiqlari, mumtoz va maqom, dostonchilik qo'shiqlarida o'zining o'chmas muxrini qoldirgandir. Shu bois ham ulardan bugungi kunda musiqiy ta'lim tizimida imkon qadar keng foydalanish ta'limning milliy mazmunini boyitish va mustahkamlashga hizmat qiladi.

Musiqqa san'ati hamma zamonlarda ham qudratli tarbiya vositasi bo'lib qolganligi va bugungi kunda ham uning tarbiyaviy ta'sir imkoniyatlari tobora ortib borayotganligi ayni haqiqatdir. Yurtboshimiz A. I. Karimov o'zining «Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch» asarida ta'kidlaganlaridek, «Musiqaning hayotbahsh ta'sirini o'z hayotida sezmasdan yashaydigan odamni bizning yurtimida topish qiyin. Eng muhimi, bugungi kunda musiqqa san'ati navqiron avlodimizning yuksak ma'naviyat ruhida kamol topishida boshqa san'at turlariga qaraganda ko'proq va kuchliroq ta'sir ko'rsatmoqda». Shunday ekan ta'limning barcha bo'g'inlarida, xususan, umumta'lim maktablarning boshlang'ich sinf larida o'quvchilarni milliy musiqqa merosimiz namunalari bilan chuqur va har tomonlama tanishtirib borish zarur. Bu o'rinda bizningcha quyidagi jihatlarga alohida e'tibor qaratish maqsadga muvofiq bo'ladi:

1. Darsda o'quvchilar kuylashi va tinglashi uchun tanlanadigan repertuarda (dasturda ko'rsatilganlardan tashqari) xalq musiqasi ijodiyoti, bolalar folklor

qo'shiqlari namunalariga birlamchi e'tibor qaratish lozim. Chunki, bolalarda dastlabki qo'shiq kuylash malakalarini shakllantirishda ham bolalar halq qo'shiqlari o'zining ohangdorligi, yengil va oson eslab qolinish hususiyati, tushunariligi, o'yinbopligi bilan qulaylik tug'diradi;

2. Namunalarni ijrochilik a'nanalari, janri, g'oyaviy – badiiy mazmuni, qaysi mahalliy uslubga mansubligi, yetuk ijrochilari, qanday holatda, kimlar tomonidan, qanday cholg'u sozlarida ijro etilishi kabi xususiyatlari haqida muxtasar bilim va tushunchalar, tasavvurlar beruvchi ma'lumotlar to'plash;

3. Xalq musiqa ijodiyotining folklor, mumtoz va maqom yo'nalishlari bo'yicha turli madaniy tadbirlar- konsertlar, mavzuli musiqiy kompozitsiyalar, ko'rik tanlovlar, taniqli xonanda – sozandalar bilan uchrashuvlar, ijodiy jamoalarga musiqiy sayohatlar uyushtirish kabilarni tizimli yo'lga qo'yish;

4. Xalq musiqa ijodiyotiga oid musiqalar vositasida o'quvchi yoshlarni yuksak ma'naviyat hamda estetik tarbiyalashda sinfdan va maktabdan tashqari faoliyatda olib boriladigan ta'limiy – tarbiyaviy ishlar imkoniyatlaridan unumli foydalanish o'quvchilarni milliy musiqamizni sevish, qadrlash, kelgusida unga vorislik qilaoladigan shaxs sifatida kamol topishlarida muhim ahamiyat kasb etish bilan milliy – musiqiy ta'lim samaradorligini o'shiradi.

Shu o'rinda yoshlar o'rtasida ommaviy estrada qo'shiqlarini tinglash, kuylash, taqlid qilishga haddan ziyod ruju qo'yish holatlari kuchayib borayotganligi ham musiqiy – estetik tarbiya borasidagi ishlar kutilgan natijalar bermayotganligining oqibati ekanligini ta'kidlash o'rinli bo'ladi. Bunday holatga qarshi kurashish, «Ommaviy musiqa» ning buzg'unchi ta'sirlaridan o'sib kelayotgan yoshlarni himoya qilishni yagona yo'li, ta'lim tarbiya uchun mas'ul pedagog – murabbiylarni bir maqsad yo'lida, kuchlarni birlashtirgan holda milliy musiqa madaniyatimiz durdonasi bo'lmish xalq qo'shiqlari, mumtoz va maqom asarlari bilan chuqur tanishtirib, ularning ongiga, ma'naviyatiga singdirish yo'lida keng qamrovli ta'lim – tarbiya ishlarini amalga oshirib borishdan iboratdir.

Xulosa shundan iboratki, milliy musiqa merosining yosh va navqiron avlodni barkamol insonlar etib tarbiyalashdagi o'rni tarbiya tizimida alohida o'ringa ega.

<i>Мирзоҳидова Л.</i> «Кутадғу билиг»да инсоннинг моддий дунё ва жамият ҳақидаги кечинмалари ифодаланган рамзий ўхшатишлар	169
<i>Eshmurodov X.</i> To'ldiruvchi ergash gapli qo'shma gaplarni sodda gapga transformatsiyalash	172
<i>Эшқуватов Ж.</i> Мулоқот самарадорлигининг воситалари ва усуллари....	174
<i>Ёқубов Л.</i> Ўзбек тилида сўз ясалиши полисемияси масаласига доир мулоҳазалар	177
<i>Ҳасанова М.</i> Ўзбек адабий тилида сўз ясалишининг аҳамияти	178
<i>Hakimova O.</i> O'zbek tili leksikasida so'zning semantik strukturasi.....	180
<i>Турдибаев Н.</i> Махмуд аз-Замахшарий тилшунос олим.....	183
<i>Жуманазаров У., Жуманазарова Д.</i> Таълим жараёнида инновацион технологиялар: тадқиқ ва натижалар	185
<i>Atajonova A.</i> Boshlang'ich sinf o'qish darslarida to'liq yoki matnga yaqinlashtirib qayta hikoyalashdan foydalanish	187
<i>Ибрагимова Ф.</i> Чет тилини ўргатишда электрон дарсликларнинг афзалликлари	190
<i>Jumaniyozova M., Qo'chqarova Sh.</i> Boshlang'ich sinfda o'rganiladigan "Tovushlar va harflar" bo'limining mazmuni va uni o'rganish vazifalari	192
<i>Ҳасанова К.</i> О воспитании учащихся средствами иностранного языка... ..	194
<i>Уразбаев Ҳ., Ибрагимова Ф.</i> Хорижий тилларни ўқитишда ўйинлар методи самарадорлиги	196
<i>Эргашева Н., Ганиев Н.</i> Место и значение русского языка в мире.....	198
<i>Н.Кушвактов, М.Исокулов.</i> Бўлажак бошланғич синф ўқитувчиларини миллий кадриятлар руҳида тарбиялаш технологияси.....	200
<i>Т.Кавылова, Н.Исанова.</i> Роль интернета при обучении иностранным языкам	202
<i>Т.Кавылова, Т.Равшанова.</i> Некоторые приемы работы на уроках иностранных языков.....	204
<i>А.Абдурахимов, Қ.Бобоқулов, Ш. Ўролов</i> Муסיқий фанларни ўқитишда она тили ва адабиёт фанларини бир бири билан боғлиқлиги.....	205
<i>Х.Абдуллаев, С.Эгамбердиева</i> Самостоятельная Работа Студентов Как Компонент Творческой Деятельности.....	208
<i>E.Abdulkarimova, O'To'g'ilov</i> O'quvchilarda mumtoz musiqaga oid bilim va tushunchalarni shakllantirish.....	211
<i>М.Солтнazarova</i> Комил инсонни тарбиялашда таълим ва тарбиянинг узвийлиги.....	213
<i>М.Тilavova, В.Саpayeva</i> Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarni mantiqiy fikrlashga o'rgatishda topishmoqlardan foydalanish.....	215
<i>Х. Назаров</i> Ёшлар тарбиясида илм олиш одоби.....	217
<i>Н.Усманов</i> Марказий осие мутафаккирларининг мероси миллий гоямиз манбаи сифатида.....	219
<i>N.Hasanova, A.Jumayev</i> Barkamol avlod tarbiyasidagi milliy musiqa merosimizning ahamiyati.....	222